

Nr 232.

Ankom till riksdagens kansli den 31 maj 1939 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om utsträckning av riksdagens revisorers granskningsrätt att omfatta vissa monopolföretag m. m.

(1:a avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *F. Domö m. fl.* (nr 52) och den andra inom andra kammaren av herr *A. Törnkvist m. fl.* (nr 136) har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville för riksdagen framlägga förslag till sådana bestämmelser, att granskning från statsrevisorernas sida må komma att omfatta tobaksmonopolet samt bolagen, som handhava parti- och detaljhandeln med rusdrycker.

Motionärerna hava till stöd för sitt yrkande anfört följande.

Genom beslut av 1937 års riksdag utvidgades statsrevisorernas granskningsrätt till att omfatta användningen av understöd, som utgått av statsmedel eller av medel influtna genom penninglotteri. Det föreligger emellertid enligt vår mening starka skäl för att granskningen från statsrevisorernas sida må utsträckas att omfatta jämväl vissa sådana fall, där staten i annan form än genom understöd skapar den ekonomiska grundvalen för en verksamhet, såsom t. ex. då ett företag grundar sig på statlig aktieteckning eller på uppbörd av avgifter, som staten fastställt. De företag, som vi härmed åsyfta, äro sprit- och tobaksmonopolföretagen, vilka äga särskild ekonomisk betydelse för staten.

Den granskning statsrevisorerna för närvarande utöva på andra områden bör även kunna bli av stort gagn för nu åsyftade företag. Det kan endast vara till nytta, om de synpunkter, som anläggas på den egentliga statsverksamheten, och de krav på en sund och ekonomisk förvaltning, som där hävdas, även göras gällande på dessa områden — givetvis under fullt beaktande av deras egenart. Avsaknaden av statsrevisorernas granskning inom dessa omfattande verksamhetsgrenar kan därjämte lätt försvaga medvetandet om att även här föreligger en gren av den offentliga förvaltningen, låt vara klädd i andra former än de vanliga.

Det kan visserligen invändas, att det även på de områden, vi åsyfta, förekommer en revision, bland annat, genom av Kungl. Maj:t och myndigheter utsedda revisorer. Denna revision, vars värde och betydelse vi ej i minsta mån vilja förringa, läser likväl icke kunna ersätta den granskning, som utövas av statsrevisorerna och utmynnar i framställningar till riksdagen.

Vi förbise icke de synnerligen stora svårigheter, som äro förenade med tillskapandet av ändamålsenliga bestämmelser för statsrevisorernas granskning av de företag vi åsyfta. Sålunda kan måhända icke någon ändring i fråga om granskningen vidtagas under den nu löpande oktrojperioden för

vederbörande bolag. Dessa och andra spörsmål måste för den skull bliva föremål för närmare utredning. Men delade meningar synas icke kunna råda om själva grundsatsen, att statsrevisorernas granskning bör, så långt det utan äventyrande av andra berättigade intressen är möjligt, utsträckas till att omspänna jämväl ifrågavarande företags verksamhet, vilken utgör en omfattande del av vår statshushållning.

Utskottet. I förevarande motioner har föreslagits, att riksdagen måtte göra framställning hos Kungl. Maj:t om meddelande av sådana bestämmelser, att riksdagens revisorers granskningsrätt skulle komma att omfatta såväl tobaksmonopolets verksamhet som de bolag, vilka handhava parti- och detaljhandeln med rusdrycker. I anledning härav vill utskottet erinra om att spörsmål av denna art vid flera tidigare tillfällen varit föremål för övervägande, utan att dock några bestämmelser meddelats i fråga om rätt för riksdagens revisorer att verkställa granskning av ifrågavarande bolag. Beträffande handhavandet av de angelägenheter, som för statens räkning ombesörjas av vissa av dessa bolag, hava ingåtts särskilda avtal eller utfärdats speciella föreskrifter, vilka bland annat innehålla bestämmelser om löpande revision och kontroll från statsverkets sida. Uppmärksammas må dock, att under de senaste åren vid träffandet av avtal rörande bedrivande för statens räkning av viss verksamhet eller om statens stöd åt sådan verksamhet ofta intagits föreskrift om att efter framställning hos Kungl. Maj:t riksdagens revisorer må äga verkställa granskning av vederbörande företag, vilken granskning då närmast torde taga sikte på att erhålla en allmän överblick över företagets förvaltning utan att i större utsträckning innefatta en kontroll av räkenskaper och verifikationer. Utskottet anser det önskvärt, att med hänsyn till den allmänna utsträckning av granskningsrätten, som sålunda numera kommit till stånd, en undersökning genom Kungl. Maj:ts försorg verkställes rörande möjligheten av att bereda riksdagens revisorer tillfälle att verkställa sådan granskning även i avseende å de företag, varom i motionerna är fråga.

Utskottet hemställer,

att riksdagen i anledning av motionerna I: 52 och II: 136 må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta undersöka möjligheten av en utsträckning av riksdagens revisorers granskningsrätt att omfatta tobaksmonopolet samt de bolag, som handhava parti- och detaljhandeln med rusdrycker.

Stockholm den 31 maj 1939.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Reservation

av herr *Råstock*, som ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»I förevarande motioner — — — från statsverkets sida.

Med hänvisning härtill får utskottet hemställa,

att motionerna I:52 och II:136 ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson*, *Andersson* i Fältenborg, *Bergström*, *Ström* i Lidköping, *Nilsson* i Fredriksfält, *Larsson* i Varberg, *Carlström*, *Bäcklund*, *von Heland* och *Domö*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock*, *Törnkvist*, *Svensson* i Grönvik, *Danielsson*, *Jonsson* i Eskilstuna, *Andersson* i Prästbol, *Närlinge*, *Ward*, *Weijne*, *Staxäng*, *Lundberg* och *Mårtensson*.
